

Titel: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K20

Citation: "Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K20", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K20*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2003 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb4-txr-root.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K20

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Manuskriptbeskrivelse 287
2. Datering og kronologi 291
3. Indhold 291

1. Manuskriptbeskrivelse

Journalen NB4 er en indbundet bog i kvartformat. Bogen er af SK mærket »NB⁴«. Den består af 92 blade eller 184 sider. Journalen findes i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

- NB4 1 Manuskriptet består af et halvbind i mørkebrunt skind med blindtrykslinier uden forgyldning på ryggen og med blåt marmoreret overtrækspapir og sprængt snit. Bindet er på forsiden midtpå påklæbet en hvid, symmetrisk udklippet etiket med påskriften »NB⁴« med firedobbelt understregning og i nederste højre hjørne dateringen »d. 28 Dec: 47« (se illustration 23)

23. Journalen NB4, etiket på bindets forside
) . På indersiden af forpermen i øverste venstre hjørne findes en prisangivelse skrevet med blyant: »1 Rbd 1 Sk.«

92 blade i 4°.*

Journalen er med blyant pagineret 1-183 på hver anden side (højresiderne); dog er s. 72, 106 og 184 også pagineret.

Papir: svært, gulligt koncept. Mål: 234 x 186 mm.* Hæftesnor af naturfarvet sejl garn.

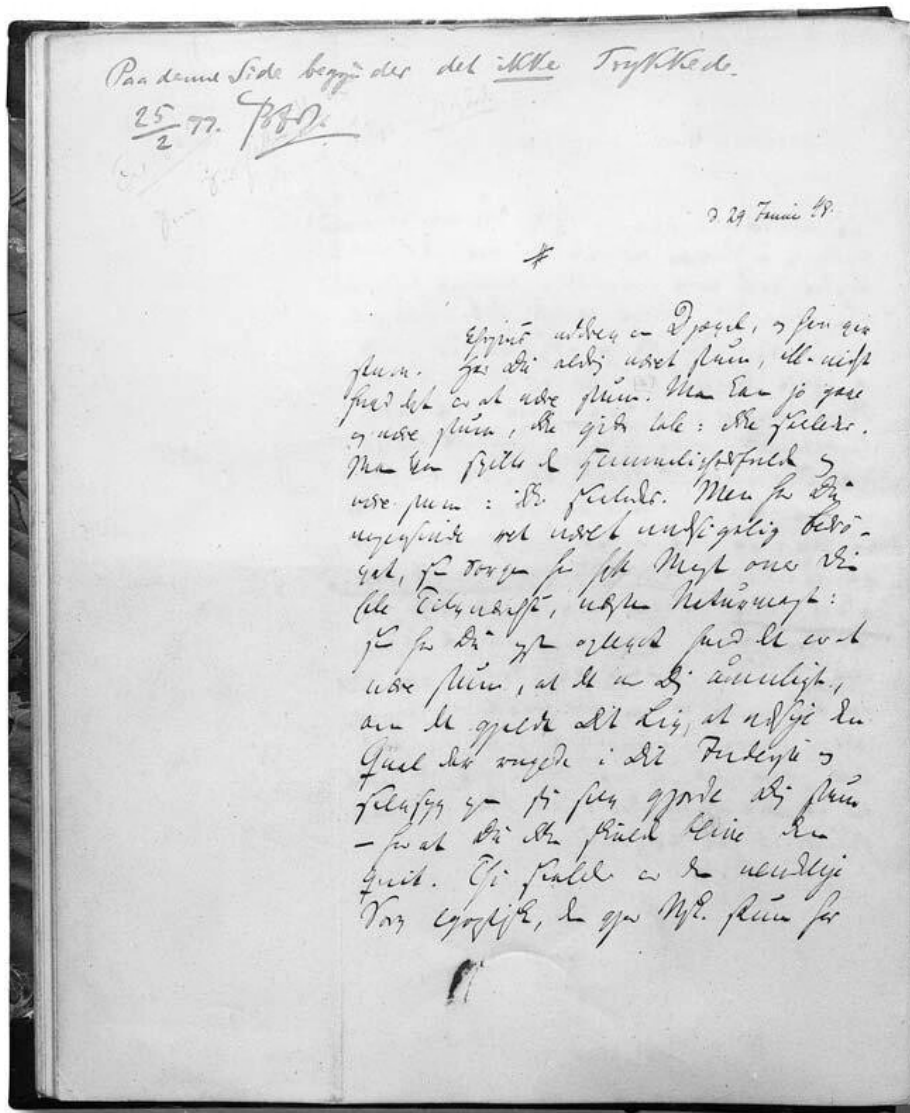
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. På s. 105 er en tilføjelse skrevet på langs af siden.

På forpermens inderside to røde oblater med papirrester efter indklæbning af ms. 2 (jf. illustrationen i SKS 20, 286).

Håndskriften er stor og stedvis svært læselig.

Få korrektioner.

Øverst på s. [44] noterer Barfod med rødt blæk: »Paa denne Side begynder det ikke Trykkede. 25/2 77. Barfod« (se illustration 24

24. Journalen NB4, s. [44], med H.P. Barfods angivelse af, hvor EP III og hans egen udgivervirksomhed ender. De resterende bind af EP blev udg. af den ty. litterat H. Gottsched

).

(L-fort. + B-fort. 379; KA, A pk. 8; Pap. VIII 1 A 483-653)

1

1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 237 x 202 mm. Spor af hæftning.

Bladet er foldet på langs; inderspaltten rummer tekst, yderspalten en enkelt tilføjelse. Bladets bagside er ubeskrivet.

2

Bladet har været fastklæbet på forpermens inderside med to oblater (jf. illustrationen i SKS 20, 286).^{*} Teksten på bl. [1r] udgør optegnelsen NB4:2 med bemærkningen »Af 'Sygdommen til Døden'« skrevet på tværs af siden. Optegnelsen bærer overskriften »Bøn.«
Håndskriften er sirlig og let læselig.
Få korrektioner.
(B-fort. 379; KA, B pk. 40 læg 1; Pap. VIII 2 B 143)

2

1 folioark, i alt 2 blade i 4°.
Bl. [1r] (s. [139a]) er i øverste højre hjørne med blyant mærket »139« til angivelse af, at optegnelsen hører til s. 139 i journalen (jf. illustrationen i SKS 20, 341).^{*} De øvrige sider er upagineret.
Papir: gulligt koncept. Mål: 207 x 171 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten margin. Nederste tredjedel af bl. [2v] er beskrevet hen over hele siden. Teksten udgør optegnelsen NB4:117 med bemærkningen »Af 'Hedningenes Bekymringer.'« skrevet på tværs af siden. Optegnelsen bærer overskriften »Udgang.«
Håndskriften er sirlig og let læselig.
Få korrektioner.
(B-fort. 379; KA, A pk. 48; Pap. VIII 1 A 660)

3

2. Datering og kronologi

Journalen NB4 er ifølge etiketten på bindets forside taget i brug den 28. dec. 1847 (jf. illustration 23). Af journalens 161 optegnelser er 10 dateret.^{*} Den sidst daterede optegnelse NB4:160, »Rapport angaaende Sygdommen til Døden«, er fra 13. maj 1848. Journalens sidste optegnelse NB4:161 er ikke dateret, men må være skrevet senest 15. maj 1848, hvor den følgende journal, NB5, påbegyndes. M arginaloptegnelsen NB4:154.b er dog indført efter dette tidspunkt, nemlig 17. maj 1848. Ligeledes må marginaloptegnelsen NB4:151.a, der lyder »cfr Journalen NB⁵ p. 26 o: fl.«, nødvendigvis være indført, efter at NB5 er taget i brug.

For enkelte optegnelser vedkommende muliggør samtidige hændelser en omtrentlig datering. Det gælder NB4:71 og NB4:73, hvor nogle optrin eller udtalelser findes behandlet i *Fædrelandet* i feb. 1848.^{*} Endvidere kan flere optegnelser ses i sammenhæng med de politiske begivenheder i marts 1848.^{*}

3. Indhold

Journalen NB4 præges først og fremmest af arbejdet med *Christelige Taler*, som indleveres til trykkeriet 6. marts og udgives 25. april 1848.^{*} Det indlagte løse ark, NB4:117, er et udkast til første afdeling, »Hedningenes Bekymringer« (jf. illustrationen i SKS 20, 341). Til anden afdeling, »Stemninger i Lidelsers Strid«, anføres i NB4:19 tre kasserede »Themata«, i NB4:22 reflekteres over et manglende forord, og i NB4:23 bringes en 'instruks'. I en af de tidligste optegnelser i journalen, NB4:5, udkastes en plan for tredje afdeling, »Tanker som saare bagfra – til Opbyggelse«: »Der skal skrives nogle Taler til Opvækkelse (...) 'Forvar Din Fod naar du gaaer til Herrens Huus' (...) Denne skal være Indgangen. I de følgende Taler skal saa Texten vælges saaledes, at det seer ud som et Evangelium, og ogsaa er det, men saa kommer Braaden.« Især beskæftiger SK sig med den sjette tale, der bærer overskriften »Det er dog saligt – at lide Forhaanelse for en god Sag« (bl.a. NB4:80, 92, 111 og 113).

De fleste af journalens optegnelser med tilknytning til *Christelige Taler* kredser om anfægtelserne i anledning af skriftets tredje afdeling. De første anfægtelser angår afdelingens optagelse i bogen og kommer til udtryk i NB4:77 og 78, hvor SK er usikker på, om denne afdeling forstyrrer bogens anlæg, særlig set i forhold til den fjerde afdeling, fredagstalerne, ved at være for umild og polemisk (NB4:77); samtidig ser han

den dog som »Styrelsens Islæt: at den er bleven færdig i det rette Øieblik uden at jeg egl. ret havde forstaaet, hvorledes den hørte med« (NB4:78.a). Især kommer anfægtelserne til udtryk i forbindelse med samtidens politiske begivenheder, som afspejles i NB4:118-123. På dette tidspunkt er *Christelige Taler* indleveret til trykkeriet (»nu da Styrelsen har hjulpet mig ved at jeg iforveien har indleveret Manuscriptet«, NB4:119), og SK har travlt med at læse korrektur på bogen. I NB4:118, dateret 27. marts 1848, hedder det bl.a.:

Jeg har igjen et Øieblik bekymret optaget mit Ansvar ved nu at lade de christelige Taler, især 3^{die} Afdeling udgaae. Hvad der er skrevet under ganske andre Forhold, at lade det læse under disse, er ligefrem farefuldt for mig. Men jeg kan det ikke anderledes. Det er Styrelsen, der har lagt det saaledes til Rette for mig. Jeg har ikke styrtet mig i nogen Fare. Mit Manuscript har været indleveret længe førend dette Sidste skete, som vistnok har forandret Mskene en Deel. (...)

Og saaledes sidder jeg her. Derudenfor Alt i Bevægelse, Nationaliteten gjennembølger Alle, Enhver taler om at offere Liv og Blod, er maaskee ogsaa villig dertil, men understøttet af en Opinions Almagt. Og saa sidder jeg paa et stille Værelse (- udskreget vil jeg vel snart blive for Ligeegyldighed ved Nationens Sag -) jeg kjender kun een Fare: Religieusitetens. Men derom bekymrer Ingen sig - og Ingen aner hvad der foregaaer i mig. Saaledes er mit Liv nu engang. Altid Misforstaaelse. Der, hvor jeg lider forstaaes jeg ikke - og jeg hades.

Senere læser man i NB4:131 om SKs fortsatte bekymring (som siden gøres til skamme): »Maaskee læser ikke en Sjel mine christelige Taler - maaskee bliver der Allarm i Leiren - og jeg det mishandlede Offer. Maaskee. O, det er svært at bære en saadan Mulighed.«

En række optegnelser i journalen NB4 kan sættes i forbindelse med tilblivelsen af *Sygdommen til Døden*, der først udkom 30. juli 1849. Det indklæbde løse blad NB4:2 er et udkast til en bøn, som ikke kom til at indgå i bogen, og hvortil SK noterer i marginen: »NB. bruges maaskee ikke; da en Bøn her næsten ligger det for opbyggeligt an.« (jf. illustrationen i SKS 20, 286). Som et andet eksempel kan anføres NB4:16 om »Syndens to Former«. I NB4:76 skitseres en plan for en ny bog med titlen »Tanker, der helbrede i Grunden, christelig Lægedom«, hvori *Sygdommen til Døden* nævnes som en afdeling. I NB4:158 anfører SK, at »i disse Dage har jeg skrevet paa den ny Bog om Sygdommen til Døden«. Også journalens sidste to optegnelser, NB4:160 og 161, rummer forskellige tanker om bogen: i NB4:160, »Rapport angaaende Sygdommen til Døden«, overvejes sammenhængen mellem det retoriske og dialektiske, og i NB4:161 disponeres læren om synden.

Nogle få optegnelser har tilknytning til arbejdet med andre skrifter. NB4:154 er et udkast til første tale i *Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen*, der udkom 14. maj 1849. NB4:79 er en plan, en »Instrux«, til et bind med afhandlinger, af hvilke de to endte med at blive *Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger*, der udkom 19. maj 1849. NB4:151 er et udkast til nr. I af *Indøvelse i Christendom*, der udkom 25. sept. 1850.

En stor del af de øvrige optegnelser udgøres af SKs forskellige refleksioner over sit forhold til samtiden. Ovenfor er nævnt anfægtelserne i anledning af *Christelige Taler* og disse anfægtelsers udspring af tidens politiske omvæltninger som skildret i NB4:118-123. I almindelighed gælder, at SK forholder sig til, hvad han opfatter som sit eget martyrium i modsætning til tidens pøbelagtighed. I NB4:31 hedder det fx:

Ganske simplement udvortes betragtet er jeg i Danmark eneste i mit Slag: saa lille er Landet. Et uafhængigt Msk, og som dertil har Forudsætninger til at kunne beskæftige sig med Aands-Interesserne, og som saa gjør det. Medens jeg nu ydmygt maa takke Gud for denne min Begunstigelse, saa er den ganske ligefrem i en anden Forstand min Forbandelse, thi dette er mit Martyrium. Danmark er en Kjøbstad. Men den Misundelse og Smaalighed og Dumhed, der kan trives i en Kjøbstad, kan naturligviis ikke taale, at der lever et Msk, som er saaledes begunstiget, naar han da, vel at mærke, ved at anvende sit otium vel, giver denne Begunstigelse Relief; thi spillede, svirede og horede jeg, saa blev jeg ikke Martyr i Kiøbh.

Spørgsmålet om »Mængden« over for den enkelte, konkretiseret ved pøbelfølgelsen af SK selv, er et centralt motiv i adskillige optegnelser, oftere sammenkædet med pressens misbrug, fx NB4:57, 58, 62, 66, 69, 71, 74, 87, 93, 110, 125 og 144. »I gl. Dage var det saaledes. Der stod en Enkelt som havde forstaaet noget Sandt«, skriver han i NB4:134 og fortsætter: »Men at seire ved Hjælp af Mængden, er just Usandhed, er at forraade Sandheden.« En lignende position indtages i fx NB4:114, hvorefter bevægelsen eller forandringen må udgå fra individet og dets gudsforhold, ikke fra et utal af »støiende og knurrende og brummende og jodlende Mennesker«.

Modsætningen til grundtvigianerne og deres begreb om tolerance trækkes op i NB4:106. En anden optegnelse, NB4:63, rummer et harsk udfald mod en anden grundtvigianer, nemlig SKs egen bror P.C. Kierkegaard og dennes »Smaalighed og Misundelse« samt hans 'martyrium' i baptistsagen. I andre optegnelser angribes præsterne med biskop Mynster i spidsen, fx NB4:27: »Mynsters Religieusitet er dog omtrent denne: man lever væsentligen som en retskaffen Hedning, gjør sig Livet beqvemt og godt, nyder

dets Behageligheder – men tilstaaer dog derhos, at man er meget langt fra at have naaet det Høieste.« I NB4:143 findes udsagn som følgende: »Det der forkyndes i Kirkerne er egl. ikke Xstd (...) Det Præsten prædiker er ikke langt fra at blive Blasphemie. (...) De [menneskene] kæmpe for Navnet af Xstne, og hade derfor Den, der vil gjøre dem det anstrengt at være det.«

Endelig kan blandt journalens særlig personlige optegnelser anføres NB4:119, hvor SK omtaler savnet af sin far, »værre end ved Døden skilt fra det eneste levende Msk, jeg i afgjort Forstand har elsket«, eller marginaloptegnelsen NB4:152.a om hans tidligere forlovede Regine Olsen, der ikke kunne bryde hans tungsind. I den tilsvarende hovedoptegnelse, NB4:152, dateret 19. april, læser man: »Mit hele Væsen er forandret. Min Skjulthed og Indesluttethed er brudt – jeg maa tale«, og det fremgår af NB4:155 fra 2. påskedag, at han har betroet sig til sin læge herom; i optegnelsen taler han om at bryde sin indesluttethed, men at det ikke vil lykkes, og at det må ske ved, »at Gud paa een ell. anden Maade hjælper mig ind i en Livs-Stilling«. Om SKs inderlige tillid til Guds kærlighed vidner en optegnelse som NB4:159 om syndsforladelse og tro, hvor det bl.a. hedder:

Forunderligt, hvor dog Guds Kjerlighed overvælder mig – ak, jeg veed tilsidst ingen sandere Bøn, end hvad jeg atter og atter beder, at Gud overhovedet vil tillade mig, at han ikke vil blive vred paa mig, fordi jeg ietvæk takker ham, at han har gjort og gjør, ja og gjør, saa ubeskriveligt meget Mere for mig end jeg nogensinde havde ventet. (...) Han lader mig i stille Eensomhed græde for ham, udgræde og atter udgræde min Smerte, saligt trøstet ved at vide, at han bekymrer sig om mig – og imidlertid giver han dette Smertens Liv en Betydning, som næsten overvælder mig, giver mig Lykke og Kraft og Viisdom til alle mine Præstationer, til at gjøre hele min Existents til et reent Udtryk for Ideer, ell. det gjør han den til.